Франко Іван: Коротка біографія. 7/III 1889.

Родив ся я 15 н.с. серпня 1856 в Слободі, присілку с. Нагуєвич, дрогобицького повіту. Батько мій Яків був доволі заможний селянин і коваль. Мати походила з сусідного села Есенниці Сільної, з роду дрібної шляхти Кульчицких. Маючи шість літ пішов я до трівіяльної школи в Есенниці Сільній. Початків читаня вивчив мене вуйко селянин Павло Кульчицкий. Пробувши два роки в Есенниці (до школи в Нагуєвичах було з нашої слободи дуже далеко ходити) я перейшов до ваннїшних шкіл нормальних („німецких") в Дрогобичи, і то від року до другої класи. Через усі класи нормальні йшов я перваком або другим преміантом. Та тількож разу в першій році мого побуту в Дрогобичі вмер мій батько (в ночи з великодної суботи на неділю 1864 р.). Мати моя вийшла замуж за Гриця Гаврилюка, котрий став мені другим батьком.

Гімназію кінчив я також в Дрогобичі. Ту особливо вплив на мене проф. Іван Верхратский, знохочуючи до читаня книжок рускых і до наук природничих. Від него (в другій класі гімн. і далі) я перший раз дістав Руслану Людмилу, львівське видане Шевченка і т.і. Опісля від Ц. Сельского, що ходив кілько-на роках вище мене, дістав я перші числа „Правди", котрі зробили на мене велике враженє. В пятій класи почав я читати Шекспіра, Шіллера і Гете; велике враженє зробив на мене також Гомер, для котрого я перебороз моє недостаточне знаня грецких початків, яке виніс з шкільної гімназії, і котрого кілька книг переклав на нашу мову для вправи. В семій і осьмій класи я переклав також „Антігону" і „Електру" Софокля.

Скінчивши гімназію в 1875 році, я перейшов до Львова на університет і записав ся на факультет філософічний, а іменно на філологічно-клясичну і руск. рускій. При кінци другого року університетського, в червни 1877 року мене постигло велике лихо: мене арештовано на підставі підозріня о таємне товариство, прогерзано вслідстві чого 7 місяців і замкнено на шестнедільний арешт. Се однак не перешкодило мені опісля скінчити університет; особливо лекції д-ра Охоровича з психології, антропології і історії філософії живо мене зацікавили. Слухав я також через один курс лекцій проф. Тілінського з економії суспільної.

В р. 1880 поїхав я в гостину до д. Кирила Лепика в Колонський повіт, але там мене знову арештовано на підставі донощика о агітацію нелегально. По трех місяцях однакож слідство не викарало за мною ніякої провини, а це старостство Колонтаївське велело ~~мене~~ відставити мене примусово на місце уродження і заборонило являти ся кому небудь в повіті Колонтаївськім. З невеликими перервами пробув я на селі до початку 1883 року. По смерти В. Барвінського працював я якийсь час в „Дн-ві". В ті-ж часи запросив мене д. В. Федорович до Рікна і просив мені написати біографію его батька Івана Федоровича. Праця та занимає мене від кількох літ і дала мені можність познакомитися докладно з історією галичини особливо в 30-их і 40-их роках. В 1883 (1884) р. працював я при „Зорі", котру редагував 1886. В 1887 вступив до редакції „Kurjera Lwowskiego".

Писательство моє почалося дуже вчасно. Як в третій нормальній клясі (т. є. в р. 1865) зачав я слухати казки, котрі дуже ~~хотіли~~ гарно вміли розказувати селькі мої кількові товариші. Будучи в третій і четвертій клясі гімназіяльній ~~зачав я~~ зачав я слухати мені народні. По кількох літах у мене їх зібрало ся вже 800. В тім часі, а особливо в вищій гімназії, я написував богато поезиї, перекладючи всяку всячину (мало не все, Гомера, Софокла, Шіллєрів, ~~Шекспіра~~ Рукертів Королевичку і т. п.). Перші мої вірші друковані ся в „Другу" 1884 року. В р. 1885 і 1886 надрукував я в тій самій черзі свою більшу повість „Петрії і Довгуші", якщо не рахувати не тілько традиції народних, якілько Е. А. Гофмана і Е. Го. В р. 1876 видав я окремою книжечкою збірник своїх віршів „Балади и розкази". В тім же році під впливом белетристики великоруської, особливо Льва Толстого і Тургенева, а також Ел. Зола, зачав я писати ряд дрібних ескізів і новель („галицких образків") в котрих задумав, не вважучи на дорогу ніякими планом, змалювати життє галицького народа у всіх его верствах і проявах, в міру того, як досвід ~~нада~~ введе мене в стичність з ріжними тіпами і моментами того життя. Так вийшло ся в 1876 році пять образків, з котрих тілько два (Великдень і Два приятелі) надруковані були в „Дн-ві

стрелять". В
загальним
вані були
могатий
друковані
ності", що
образки з
ської друк
гні нор
(„Rutériy
gni"), „Сьв
вітм" (
сами собі
ева які
ним), Сло
Зорі, Пра
Przegląd
жіно і
кого. Кри
слав ін
вість „Зах
skiego" р
Вигадці
Валентій"
в клад
„З верхо
з перекла
до Кінгена
до Кінгена
та (на те
га (в рук
Гейне, Ле
бецка" Не
Щедрина,
твейна
з наукових
ції поче
не. Прим
„Нінога
ки", і ряд
„Дн-ві", „Зо
ні статьо
„Ruie".

стрелять. В тім же році розпочав в 1877 р. ряд очерків під загальним заголовком „Горислав"; з них три надруковані були в „Друзі" 1877, четвертий „Ora Constitutori", розпочатий в тім самім році, кінчений був 1878 і надрукований в „Громадські Другі", „Дзвоні" й „Новині", що видавав за редакцією п. Павликом. Дальші образки з життя як простого народу так і інтелігенції руської друкувались в „Громадські Другі" (Патріотичні нотатки), в польськім журналі „Tydzień" 1878 („Ruteńcy", 4 три образки), в Дрізній Бібліотеці („Nagi"), „Світі" („Добрий заробок"), Календарі „Просвіти" (Історія моєї кімнати, Лім і наголенка, Сам собі винен), Правді 1879 („Основець"), „Дністр" (Українська наука, Цигане, Пропоя з горилкою), Словянським альманаху (Анкетичні дані), Зорі, Prawdzie, Kraju, i Kurjer-i Lwowskim, Rusi, Przegladzie Literackim, Ostrze, Kurjerze Warszawskim і в Руско-українській бібліотеці Дзеницького. Крім того написав ще для Світа роман „Горислав і Мирча", на конкурс „Зорі" 1882 і оповідку „Захар Беркут", на конкурс „Kurjera Warszawskiego" роман Лермон і Полемон, в р. 1886 надрукував драму Колесію „Рабиня", в р. 1885 поему „Святий Валентій", а в 1887 поему „Палські жарти", що вийшла в складі видаваного в тім році збірника поезій „З вершин і низин".

З перекладів найбільше „Мінетчина" Гайата ще 1876, докінчена 1882; „Фавст" Гете, розпочатий ще 1875, докінчений і виданий 1882, „Розбитий глечик" Клейста (для театру Укр. і Рідн.), Ілиада Гомера (в рукописі), деякі вірші з Віктора Гюго, Гете, Гейне, Ленау, Шелі, „Каїн" Байрона, „Кагарна трубець" Некрасова, „Мертві душі" Гоголя, деякі вірші Щедріна, Помяловського, Золя, Брет-Гарта, Марка Твейна і др.

З наукових праць згадаю „Вісім о еволюції в історії людськости", друковані в „Світі", розпочаті там же „Примітки до оцінки творів Т. Шевченка", статю „Жіноча неволя в чинах народних" друковану в „Зорі", і ряд рецензій і статей публіцистичних в „Правді", „Дністр", „Зорі", а також ряд корреспонденцій на політичні справи в „Prawdzie", „Kraju" і кілька статей в „Ruchu".

Іван Федорович уродив ся в р. 1811 в селі Тилтицях, де батько его, чоловік старої малохотської родини, був вицеписарем. В р. 1824 вступив до гімназії Єзуїтів в Тернополи, котру скінчив в р. 1830 з дипломом полного. В надовжі того року виїхав по навчанє на Варшаві. Іван Ф. покинувши філософію, на котру вчитав ся був у Львові, повернув по-мимо волі родичів до Варшави. Перед тяжких невзгод, нерзд і турот відбув Кампанію 1831 року і стояв в рядах до послідної хвилі. Підчас славного штурму Волі д. 6 вересня бився в окопах при боці генерала Совіньского, був ранений в голову і взятий до неволі. Видорятований з плен прийнятий був полковником російським бароном Григорієм Штернберґом до служби капітальної. По кількох місяцях тої служби удало ся єму дістати пропускку, вибрати ся з Польщі і вернути до родичів. Проживавши дома ще довший час, він 1833 року поїхав до Львова, де на слідуючий рік, за просьбою проф. Гайнберґера поміжа перевести йому вступити на університет. Віддав ся студіям прав і 1837 одержав степень доктора прав і оженив ся з Каролиною Наґник, з котрої і мало по-знайомив ся у Львові. Батько его, котрий тим часом доробив ся значного маєтку і закупив був села Кітлівку і Ленчанівку коло Грималова, дав єму на початок господарства кілька тисяч зр., за котрі Федорович взяв в аренду кольпарків, вступивши рівночасно до Канцелярії одного адвоката у Львові. Але початок був нещасливий, Федорович по році стратив все. До руїни матеріальної причинив ся ще й тяжкий удар моральний. Від самого 1834 року Федорович брав живу участь у всіх конспіраціях львівської молодіжі університетської разом з Лозинським, Земляковським, Хшонстовським і многими другими. В р. 1839 трапив на слід тих конспірацій і почали ся трохи арештовані, котрі не почадили майже ні одного з інших друзів Федоровича. Сам він мабуть тілько через акцію протекцію уйшов тюрми до-ні аре-

тованих, але директор поліції Сахер Кликавського Кія
Ка рад. переслухував і дав йому до підпису, щоб як
найшвидше виїхав із Львова. Федорович за
брав із з собою й дитину до батька, де активіш
час проживав в великій нужді. В Кіцні батько
поставив розділити свій маєток між своїх дітей, а Іван Ф. яко правник заняв на правою подіву.
Для нього з цілого того маєтку припало тілько дво
Пр., але не довго о себе, бо він потарав ся заберегти
ти своїм братам і сестрам як найбільше. З своїх
части дістав тілько невелику суму, за решту мав
держати в аренді Білітіку кілька літ. Вмак 1846
року увіда що пішла в гору. Він познакомив
ся з богатим властителем Грималова Антоном
Нікоровичем і на его просьбу прийняв в посесію
Грималів з великими запасами ~~на~~ горівки
і пшениці, котрих ціни від Нікоровича не
хотіли купувати, купували на него котрем.
На щастє Федоровича ціни на продукти рільні
ні в 1846–1848 пішли значно в гору, і він не
тілько виплатити з гору значну аренду, але
навіть з власної охоти підвисшити ціні по
над контракт, а крім того зібрати ще тілько
капіталу, що 1851 року закупив добра
Ріжно, а в слідуючім році, продавши
невелике сельце Білітіку, власність брата Арсена,
і дополнивши половину своїх грошей, купив для
того Арсена (батька Тадея Ф.) велике і богате сельце Кле
бановку.
Приготовання до повстання 1846 року, ведені головно теоретиком
Шимановським і здвардом Дембовским, не лишили й Федо
ровича. Але тепер глядів він скептично на польські за
мисли, а плани революціонерів (котрі (після інструкції
Мірославського) поручали йому зібрати з околиці
відділ шляхти, напасти в ночі і вирізати стаціону
ючий в Грималові відділ Кінмота, відкинув з обу
рением. Мимо того на розпорядженє старости терно
пільського Сахера (брата Рівного директора поліції)
вже по вибуху повстання в західних пові
тах його арештовано вряд з більшою половиною
околичної шляхти і продержано в Тернополі
майже аж до великодня, без суду і слідства.
Р. 1848 місто Тернопіль вибрало його своїм послом

до війни віденської. В війні тій відзначився Федорович не від праці, але аж в таких хвилях небезпечности, головно підчас памятного місячного заміщення „перманентного" підчас облоги і бомбардовання Відня. Вернувши до Галичини і побачивши збомбардований Львів по відбутій реакції, а також на палевлена родина, в Кропиві не знайшов нащадат посольский і вернув до дому, дуже розчарований разом не від нього публичного. Правда, в 1858 році урядок викликав його до т. зв. комісії з-ражнів зобіжа, що мали під проводом цеберині опрацювати справу зобовітців, а і відтоді не щадив він праці в різних публичних ситуаціях, але на арену парляментарну більше не виступав.

Опікні занявся господарством, а також писанням великого (що говорено, не по объєму) філософічного, котре мало бути оригінальним твором его власної мисли і довідку его життя. Діло це, майже кінчене, остав дома в рукописи. З-матеріялів, які до него зібрав Федорович, вибрав і упорядкував частину о. Терлецький, а видав з передмовою ин Івана, дослідилов 1873 р. в Кракові п.з. „Dorywczy Jana Fedorowicza". В р. 1863 почалася історія 1863 р.; Федорович не уділяв, не приложив руки до повстання, котре по его думці було пагубне для справи польської, але опісля ратував кривджених і подавав многих нещасливих повстанців. Дружив він тім часі більше з Русинами: о. Гловацким, опісля Шараневичем, т. Гі-лером, [illegible] приглядав їй, мой він Русин, вернув увагу на питання славенське і міжуміно рівах галицьких і становища далеко [illegible] обичайне галицько-полякетське. Умер нагло в 1871 році. Остав по собі крім згаданого філософічного і множества афоризмів також дневники, ведені перервами від 1834 року; кілька поезій, між котрими давні оригінальні рукі: „Мана, друкована і положена під музику „Та такая наша доля", і друга, котра починається словами: „Славянська наша мати". Л. Ф.